

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε. & Δ.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ημερομ.: 17/10/2016
Αρ. Πρωτ.: 172877 /Δ3

Ταχ. Δ/ση : Α. Παπανδρέου 37
Τ.Κ. - Πόλη : 151 80 - Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr/>

Πληροφορίες : Ε. Παναγιωτοπούλου
Α. Χριστοπούλου
Τηλέφωνο : 210 344 2190 - 2928
Fax : 210 344 2193

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΘΕΜΑ: Καθορισμός Διαδικασίας Σχεδιασμού, Υλοποίησης και Αξιολόγησης Προγραμμάτων Συνεκπαίδευσης.

Λαμβάνοντας υπόψη:

1. Τη παρ. 3 του άρθρου 82 του ν. 4368/2016 (ΦΕΚ 21/τΑ'/21-2-2016) με θέμα: Ρυθμίσεις θεμάτων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης,
2. Την με αριθμ. πρωτ. 120017/Δ3/20-07-2016, απόφαση του Γενικού Γραμματέα Παιδείας και Θρησκευμάτων περί Σύστασης Ομάδων Εργασίας,
3. Το άρθρο 4 του ν. 3699/2008 (ΦΕΚ 199/τ Α'/2-10-2008) περί Διαγνωστικών, αξιολογικών και υποστηρικτικών φορέων, όπως συμπληρώθηκε και ισχύει με την παρ. 4 του άρθρου 39 του ν.4115/2013, (ΦΕΚ 24/τΑ'/30-1-2013),
4. Το άρθρο 6 ν. 3699/2008 (ΦΕΚ 199/τ Α'/2-10-2008) περί φοίτησης των μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
5. Το άρθρο 28 του ν. 4186/2013 (ΦΕΚ 193/τΑ' /17-9-2013), περί θεμάτων ειδικής αγωγής
6. Το άρθρο 3, παρ. 1, του ν. 2430/1996 (Α' 156), για την Υιοθέτηση Κανόνων Ίσων Ευκαιριών για τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (47η Ολομέλεια Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών)
7. Τον νόμο 4074/2012, (Α' 88), κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Unicef, 2009

Αποφασίζουμε

τη Διαδικασία Σχεδιασμού, Υλοποίησης και Αξιολόγησης Προγραμμάτων Συνεκπαίδευσης ως ακολούθως:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Στόχοι, αρχές, περιεχόμενο και μεθοδολογία των Προγραμμάτων Συνεκπαίδευσης

Α1. Στόχοι των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης είναι :

- Η προώθηση της ένταξης και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.
- Η ανάπτυξη των γνωστικών, μαθησιακών, ψυχοσυναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων όλων των μαθητών/τριών, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

- Η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών των σχολείων γενικής και ειδικής εκπαίδευσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η καλλιέργεια σεβασμού στη διαφορετικότητα.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ενσυναίσθησης στους μαθητές/τριες αμφότερων των σχολικών πλαίσίων.

A2. Τα προγράμματα συνεκπαίδευσης σχεδιάζονται με γνώμονα την υλοποίηση των παρακάτω αρχών της ενταξιακής εκπαίδευσης:

- Σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Διασφάλιση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλους τους μαθητές/τριες, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών/τριών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, με την έννοια της ισότιμης, αξιοπρεπούς και άνευ διακρίσεων πρόσβασης στο εκπαιδευτικό αγαθό.
- Δικαίωμα για ένταξη στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, στο οποίο οι μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θα έχουν τις καλύτερες και ευνοϊκότερες ευκαιρίες μάθησης, προκειμένου να εξυπηρετούνται οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες, χωρίς να στιγματίζονται και να περιθωριοποιούνται ούτε οι ίδιοι/ες, ούτε οι οικογένειές τους.
- Ενδυνάμωση συμμετοχής στην ομάδα, ανάπτυξη συλλογικής δράσης και πνεύματος συνεργασίας μεταξύ όλων των μαθητών/τριών.
- Ευελιξία προγραμμάτων και δυνατότητα συνεργασίας και κινητικότητας των μαθητών/τριών που φοιτούν σε διαφορετικά σχολικά πλαίσια.
- Αξιοποίηση γνώσεων, εμπειριών και βιωμάτων όλων των μαθητών/τριών.
- Καλλιέργεια της αμοιβαίας κατανόησης, της από κοινού αντιμετώπισης και επίλυσης προβληματικών καταστάσεων και της επίτευξης κοινών στόχων.
- Ενεργοποίηση της δημιουργικότητας και της αυτενέργειας και ενθάρρυνση της ενεργού εμπλοκής όλων των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία.
- Συστηματική παρακολούθηση και υποστήριξη όλων των μαθητών/τριών, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό, εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον.

A3. Τύποι και Περιεχόμενο Προγραμμάτων Συνεκπαίδευσης

Στους τύπους των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης συμπεριλαμβάνονται :

- Η διοργάνωση δράσεων οργανωμένου παιχνιδιού, αθλοπαιδιών, καλλιτεχνικών και λοιπών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν, αφενός, στην καλλιέργεια στάσεων αποδοχής της διαφορετικότητας και, αφετέρου, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.
- Η διεξαγωγή κοινών προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων (Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων) και προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας καθώς και η σύμπραξη σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα (Erasmus+, eTwinning κ.ά.), με στόχο: α) την καλλιέργεια και ενδυνάμωση κοινωνικών, γλωσσικών, επικοινωνιακών, διαπροσωπικών και κινητικών δεξιοτήτων, β) τη βελτίωση του αυτοσυναισθήματος και γ) την αύξηση της επιθυμίας και του ενδιαφέροντος για μάθηση.
- Η διεξαγωγή προγραμμάτων ένταξης και συμμετοχής μαθητών/τριών ΣΜΕΑΕ σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα τάξεων σχολείων γενικής εκπαίδευσης με στόχους γνωστικής ανάπτυξης και καλλιέργειας των ακαδημαϊκών τους δεξιοτήτων.
- Η αλληλεπίδραση προγραμμάτων για την πραξιακή μάθηση και ο συνδυασμός διαφορετικών μαθησιακών προτύπων, όπως, για παράδειγμα, η συνδιδασκαλία ενός μαθήματος όπου το θεωρητικό μέρος παρουσιάζεται στο γενικό σχολείο και το εργαστηριακό μέρος εφαρμόζεται στο εργαστήριο της ΣΜΕΑΕ.

A4. Μεθοδολογία των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης

Για τη βέλτιστη εφαρμογή των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης ενδείκνυται η αξιοποίηση στρατηγικών και μεθόδων όπως η συνεργατική διδασκαλία, η διαφοροποίηση της διδασκαλίας, η μέθοδος project, η μέθοδος επίλυσης προβλήματος, η μελέτη πεδίου, η ανακαλυπτική μάθηση, η μάθηση μέσω τεχνών, κ.α. που διασφαλίζουν την πρόσβαση και την ενεργή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: Διαδικασίες Έγκρισης και Υλοποίησης

Στις σχολικές μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να υλοποιούνται προγράμματα συνεκπαίδευσης με συστεγαζόμενες ή μη σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης. Οι προτάσεις για την υλοποίηση των ανωτέρω προγραμμάτων μπορεί να προέρχονται από τις ΣΜΕΑΕ, από τις σχολικές μονάδες γενικής εκπαίδευσης, από τις ΕΔΕΑΥ και από τα οικεία ΚΕΔΔΥ καθώς και από τους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους. Σε κάθε περίπτωση για την έγκριση και την υλοποίηση των εν λόγω προγραμμάτων ακολουθούνται οι παρακάτω διαδικασίες:

1. Ο Σύλλογος Διδασκόντων της ΣΜΕΑΕ ή του σχολείου γενικής εκπαίδευσης, κατόπιν εισήγησης του Διευθυντή ή μελών του Συλλόγου Διδασκόντων του σχολείου ή της ΕΔΕΑΥ ή του οικείου ΚΕΔΔΥ ή του αρμόδιου Σχολικού Συμβούλου επιλέγει και προτείνει, προς την αντίστοιχη σχολική μονάδα: α) πρόγραμμα ένταξης και συμμετοχής ορισμένων μαθητών σε συγκεκριμένα διδακτικά αντικείμενα ή/και σχολικές δράσεις ή β) πρόγραμμα συνεργασίας τάξεων ή τμημάτων των σχολικών μονάδων ή γ) πρόγραμμα συνεργασίας του συνόλου των τάξεων των σχολικών μονάδων. Στην περίπτωση ένταξης μαθητή/τριας σε πρόγραμμα συνεκπαίδευσης που περιλαμβάνει τη συμμετοχή του/της σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα τάξεων σχολείων γενικής εκπαίδευσης, με σταθερή συχνότητα, απαιτείται εκ των προτέρων η σύμφωνη γνώμη των γονέων του/της μαθητή/τριας.

Στο σχετικό πρακτικό της συνεδρίασης του Συλλόγου Διδασκόντων, κατ' αντιστοιχία με τον τύπο της σχολικής μονάδας (ΣΜΕΑΕ ή σχολική μονάδα γενικής εκπαίδευσης), συμπεριλαμβάνονται τα κάτωθι:

- α) Οι μαθητές/τριες ή τα τμήματα που προτείνεται να ενταχθούν στο πρόγραμμα συνεκπαίδευσης.
- β) Η/οι τάξη/εις, οι ώρες, τα μαθήματα ή οι δραστηριότητες στις οποίες προτείνεται να συμμετάσχουν οι μαθητές/τριες.
- γ) Οι στόχοι, η χρονική διάρκεια, τα στάδια υλοποίησης, οι μέθοδοι, τα μέσα και ο τρόπος αξιολόγησης του προγράμματος.
- δ) Ο τρόπος μετακίνησης των μαθητών και των εκπαιδευτικών, εφόσον πρόκειται για μη συστεγαζόμενες σχολικές μονάδες.
- ε) Τα μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων των σχολικών μονάδων που θα εμπλακούν :
  - i) Στον σχεδιασμό του προγράμματος,
  - ii) Στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας των δύο σχολείων (εκπαιδευτικών, μαθητών/τριών, γονέων)
  - iii) Στην υλοποίηση του προγράμματος
  - iv) Στην παρακολούθηση και στην αξιολόγηση του προγράμματος

Το πρακτικό της συνεδρίασης του Συλλόγου Διδασκόντων αποστέλλεται στη σχολική μονάδα στην οποία προτείνεται η συνεργασία.

2. Ο Σύλλογος Διδασκόντων της σχολικής μονάδας που δέχεται την πρόταση, πραγματοποιεί συνεδρίαση στην οποία καλείται ο/η Διευθυντής/ντρια ή μέλος του Συλλόγου Διδασκόντων της σχολικής μονάδας που προτείνει το πρόγραμμα ή, όπου είναι δυνατόν, πραγματοποιείται κοινή συνεδρίαση των Συλλόγων Διδασκόντων. Σκοπός της συνεδρίασης είναι :

- α) η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και η ανάδειξη της αναγκαιότητας υλοποίησης των προτεινόμενων προγραμμάτων ή δράσεων συνεκπαίδευσης.
- β) η ανάδειξη των οφελών για τους μαθητές/τριες αμφότερων των σχολικών μονάδων.
- γ) η ενημέρωση για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών που πρόκειται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα συνεκπαίδευσης.

δ) ο ορισμός υπευθύνων από τα μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων των δύο σχολείων για τον περαιτέρω σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος.

ε) η λήψη σχετικής απόφασης από τον Σύλλογο Διδασκόντων της σχολικής μονάδας που δέχεται την πρόταση.

Κατά τη συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων συντάσσεται σχετικό πρακτικό.

3. Οι Διευθυντές/ντριες υποβάλλουν τα ανωτέρω πρακτικά, αντίστοιχα, στους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους Ειδικής ή Γενικής Εκπαίδευσης που έχουν την ευθύνη της παιδαγωγικής καθοδήγησης των συγκεκριμένων σχολικών μονάδων. Τα πρακτικά συνοδεύονται από σχέδιο υλοποίησης του προγράμματος συνεκπαίδευσης, το οποίο συντάσσεται από τα μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων των δύο σχολείων, στο πλαίσιο του από κοινού σχεδιασμού της προτεινόμενης δράσης.

4. Οι αρμόδιοι Σχολικοί Σύμβουλοι Ειδικής ή Γενικής Εκπαίδευσης εγκρίνουν το πρόγραμμα συνεκπαίδευσης και η σχετική έγκριση αποστέλλεται στις ενδιαφερόμενες σχολικές μονάδες και κοινοποιείται στην/στις οικεία/ες Διεύθυνση/εις Εκπαίδευσης.

5. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τους γονείς των μαθητών σχετικά με το πρόγραμμα συνεκπαίδευσης, αναδεικνύοντας τα οφέλη του για όλους τους μαθητές/τριες.

6. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος ενημερώνουν, ευαισθητοποιούν και προετοιμάζουν τους μαθητές/τριες της ΣΜΕΑΕ και του σχολείου γενικής εκπαίδευσης που πρόκειται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα συνεκπαίδευσης, με στόχο την κινητοποίηση του ενδιαφέροντός τους.

7. Υλοποιείται το πρόγραμμα με τη συνεργασία των εμπλεκόμενων σε αυτό μελών των Συλλόγων Διδασκόντων των δύο σχολικών μονάδων. Στην υλοποίηση κάθε προγράμματος ή δράσης συνεκπαίδευσης δύνανται να συμμετάσχουν μέλη του αντίστοιχου εκπαιδευτικού και ειδικού εκπαιδευτικού και βοηθητικού προσωπικού των συνεργαζόμενων σχολικών μονάδων, μέλη της ΕΔΕΑΥ, εφόσον αυτή λειτουργεί, καθώς και μέλη του προσωπικού του οικείου ΚΕΔΔΥ, εφόσον κριθεί αναγκαίο, αφού ληφθούν προηγουμένως υπόψη οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του/των μαθητή/ών που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα συνεκπαίδευσης. Επιστημονική καθοδήγηση σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος παρέχεται από τους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους.

8. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης, διενεργείται διαμορφωτική αξιολόγηση του προγράμματος, παρέχεται συνεχής ανατροφοδότηση και υπάρχει δυνατότητα επαναδιαρμόρφωσης στόχων ή/και δράσεων, όπου κρίνεται αναγκαίο.

9. Η τελική αξιολόγηση του προγράμματος διεξάγεται από τους Συλλόγους Διδασκόντων των σχολείων που ενεπλάκησαν στο πρόγραμμα, αν είναι εφικτό σε κοινή συνεδρίαση, με εισηγητές τους υπεύθυνους σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος. Σκοπός της τελικής αξιολόγησης είναι: α) η εκτίμηση του βαθμού επίτευξης των στόχων του προγράμματος, β) η ανάδειξη των θετικών ή/και αρνητικών στοιχείων του σχεδιασμού και της διαδικασίας εφαρμογής του και γ) η διατύπωση προτάσεων ως προς τη διενέργεια περαιτέρω σχετικών ενεργειών ή την υλοποίηση ενδεχόμενων μελλοντικών προγραμμάτων ή/και δράσεων συνεκπαίδευσης.

10. Βάσει του πρακτικού της ανωτέρω συνεδρίασης των Συλλόγων Διδασκόντων συντάσσεται έκθεση υλοποίησης και αξιολόγησης του προγράμματος, η οποία υποβάλλεται στους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Μετακίνηση μαθητών/τριών

Στις περιπτώσεις εγκεκριμένων προγραμμάτων συνεκπαίδευσης, στις οποίες απαιτείται μεταφορά μαθητών/τριών, την ευθύνη και τη διαδικασία μεταφοράς τους αναλαμβάνει η σχολική μονάδα της οποίας οι μαθητές/τριες μεταφέρονται, κατόπιν εξασφάλισης της σύμφωνης γνώμης των γονέων ή κηδεμόνων τους. Σε περίπτωση μεταφοράς μαθητών/τριών ΣΜΕΑΕ, η μεταφορά τους δύναται να υλοποιείται είτε από τον φορέα που έχει αναλάβει τη μεταφορά ύστερα από σχετικό αίτημα επέκτασης του δρομολογίου, εκ μέρους της ΣΜΕΑΕ, είτε με μεταφορικά μέσα που διαθέτει η ΣΜΕΑΕ, είτε με άλλον τρόπο. Σε κάθε περίπτωση, απαραίτητη προϋπόθεση πριν την έναρξη υλοποίησης ενός προγράμματος συνεκπαίδευσης είναι η ύπαρξη σχετικής έγκρισης μετακίνησης των μαθητών/τριών, εφόσον πρόκειται για συνεργασία μη συστεγαζόμενων σχολικών μονάδων. Για την έγκριση μετακίνησης των μαθητών/τριών εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα από τις ισχύουσες διατάξεις, για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Επισημαίνεται ότι συνεργατικές δράσεις που έχουν ως στόχο την καλλιέργεια του σεβασμού στη διαφορετικότητα, την ανάπτυξη της συλλογικότητας, και, κατ' επέκταση, την ενδυνάμωση των μαθητών/τριών δύναται να οργανώνονται και να υλοποιούνται σε κάθε επίπεδο της εκπαιδευτικής πράξης. Σε αυτό το πλαίσιο, συνεργασίες δύναται να συναφθούν και μεταξύ τάξεων της ίδιας σχολικής μονάδας ή διαφορετικών σχολικών μονάδων γενικής εκπαίδευσης στις οποίες φοιτούν μαθητές/τριες με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (π.χ. διεξαγωγή κοινών προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, δράσεων ευαισθητοποίησης και αποδοχής της διαφορετικότητας κ.ο.κ). Στις περιπτώσεις αυτές, η διοργάνωση συνεργατικών δράσεων και προγραμμάτων προϋποθέτει την τήρηση ενός πρωτοκόλλου αντίστοιχου με αυτό που περιγράφεται παραπάνω, σε όλα τα στάδια, δηλαδή κατά: α) τον αρχικό σχεδιασμό της δράσης ή του προγράμματος, β) την έγκρισή του από τον Σύλλογο ή τους Συλλόγους διδασκόντων, γ) την υποβολή του πρακτικού και του σχεδίου υλοποίησης στον αρμόδιο Σχολικό Σύμβουλο ή στους αρμόδιους Σχολικούς Συμβούλους και δ) το στάδιο υλοποίησης και αξιολόγησής του.

Η παρούσα να δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

**Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Αναπλ. Υπουργού
3. Γραφείο Γενικού Γραμματέα
4. Δ/νση Σπουδών Π.Ε.
5. Δ/νση Σπουδών Δ.Ε.
6. Δ/νση Ειδικής Αγωγής